

Сьогодні не лише для України, але й для усієї світової спільноти вельми актуальною є проблема кліматичних змін, яку необхідно розглядати і з погляду можливих загроз різним складовим національної безпеки. Мається на увазі і екологічна безпека, і енергетична безпека, і епідеміологічна безпека, і продовольча безпека.

Як відомі, вищезгадана глобальна проблема торкається переважної більшості держав сучасного світу, а отже, її подолання можливе за умови об'єднання зусиль усього людства. Однак це зовсім не означає, що окремо взята держава не повинна вживати заходів, спрямованих на запобігання негативним наслідкам переважно своєї господарської діяльності, що спричиняє загрозливі зміни клімату.

Такі заходи мають бути визначені в окремому юридичному документі (наприклад, Національній концепції (або стратегії) запобігання змінам клімату). Водночас, правові приписи щодо таких важливих складових національної безпеки, як енергетична, епідеміологічна і продовольча безпека, на нашу думку, мають бути закріплені в Основному Законі Української держави.

Оскільки продовольча безпека безпосередньо залежить від родючості землі, як основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави, а також права власності на землю, включно з правом землекористування, деонтичне судження про цю складову національної безпеки має міститися в ст. 14 Конституції України.

Що ж до епідеміологічної складової національної безпеки, то вона безпосередньо пов'язана з екологічною безпекою. Тож відповідний правовий припис про обов'язок її забезпечення державою необхідно закріпити в ст. 16 Основного Закону Української держави.

Енергетична безпека перебуває у прямій залежності від рівня розвитку економіки, пов'язана з економічною безпекою, тому її забезпечення, як найважливіша функція держави і всього Українського народу має бути передбачена ст. 17 Конституції нашої держави.

1. Конституція України (офіційний текст). Чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 30 вересня 2016 року. Київ. 2016. 74 с.

2. Юридична енциклопедія в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1 : 672 с.

Кирило Степаненко,
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Забезпечення національної безпеки природно пов'язане зі стабільним і стійким розвитком українського суспільства як частини людської цивілізації на нинішньому етапі її існування. Сучасний військово-політичний стан України диктує необхідність більш глибокого аналізу проблем національної безпеки на концептуальному рівні, з використанням загальнонаукових та новітніх прикладних методів пізнання, орієнтованих в цілому на створення теоретико-правових основ системи національної безпеки держави та надання практичних рекомендацій для поліпшення законодавства в цій сфері.

Актуальність проблеми розробки наукового підходу до створення теоретико-правових основ системи національної безпеки переоцінити важко, оскільки сучасний етап розвитку України характеризується наростанням таких негативних тенденцій, як зовнішня гібридна агресія, зростання політичного сепаратизму, тероризму, природних і техногенних аварій і катастроф. Соціальна потреба у науково-практичній розробці питань забезпечення національної безпеки України пояснюється все більшим зростанням ступеня ризику життєдіяльності кожної людини, а наукові дослідження і реалізація їх практичних результатів можуть бути найбільш ефективними лише за умови координації зусиль вчених і фахівців з різних галузей національного права.

Зважаючи на згадані аргументи, що підкреслюють гостру актуальність питань національної

безпеки, вітчизняна наука потребує якісних аналітичних та дослідницьких робіт в цій сфері. Останнім часом в науковій і публіцистичній літературі ці питання почали підніматися, що можна вважати закономірним конкретно-історичним процесом, оскільки національна безпека сьогодні набула статусу глобальної проблеми, актуальної не тільки для України, але всього світового співтовариства. Безпосередньо сфера національної безпеки України ставала об'єктом досліджень таких науковців, як Ю. Битяк, Д. Беззубов, Ю. Ковбасюк, В. Ліпкан, О. Резніков, А. Семенченко, С. Чумаченко та ін. Систематизація загальних теоретичних понять у сфері національної безпеки міститься у деяких науково-навчальних працях. Так, у підручнику за авторством Г. Ситника, побудованого на системі утворюючих елементах понятійно-категоріального апарату національної безпеки, розглядаються філософсько-методологічні, системні аспекти основ національної безпеки та методологічні основи державного управління національною безпекою [1]. У науковому виданні за авторством О. Власюка розглядаються науково-методологічні підходи до формування системи національної безпеки, висвітлюється еволюція загроз національній безпеці, досліджуються питання формування української національної ідентичності, людського розвитку, регіональної політики, інформаційної безпеки держави та реформування сектору безпеки, аналізуються проблеми забезпечення національної безпеки України в умовах російської агресії [2].

З початку проведення в Україні реформ у ключових галузях розвитку суспільства та держави, підходи до забезпечення безпеки як з боку вчених, так і практиків значно змінилися. Однак і сьогодні навіть на рівні понятійного апарату зустрічається чимало питань, з приводу яких точаться достатньо гострі дискусії. Як зазначає Н. Армаш, «нині відомо близько 200 визначень категорії «безпека», що підтверджує багатогранність та універсальність її застосування» [3, с. 98]. Аналіз дослідницьких робіт дає змогу стверджувати, що вітчизняна правова наука спрямована на створення концепції національної безпеки на нових засадах, із використанням сучасного методологічного інструментарію. Однак слід орієнтуватися на створення основ доктринального розуміння національної безпеки в нашій державі в умовах виникнення нових загроз зовнішнього та внутрішнього характеру. З цього приводу, підлягають вирішенню такі першочергові завдання, як з'ясування сучасного змісту категорії «національна безпека», дослідження ознак цього явища, визначення критеріїв та здійснення системної класифікації суб'єктів забезпечення національної безпеки України.

Можливо цим і пояснюється той факт, що чинне в даний час законодавство в галузі забезпечення національної безпеки все ще не відповідає ні суспільним потребам, ні міжнародно-правовим стандартам. У зв'язку із цим перед теорією права і практикою державного управління виникають серйозні проблеми і завдання становлення цього правового комплексу з урахуванням критичного осмислення відповідного національного і зарубіжного досвіду, але головне – із розробки та реалізації науково обґрунтованої концепції національної безпеки України з подальшою трансформацією її положень у практичну площину взаємодії усіх зацікавлених суб'єктів влади.

Таким чином, теоретико-прикладна актуальність розробки концепції, а також теоретико-правових основ системи національної безпеки України на сучасному етапі в історичному і соціальному плані об'єктивно зумовлена наступними обставинами. По-перше, нова правова ситуація в Україні, характерною рисою якої є тенденція її руху у світовий, зокрема європейський простір, а також складна військово-політична ситуація, пов'язана із зовнішньою агресією, зумовлюють потребу приведення норм вітчизняної нормативно-правової бази у відповідність з міжнародними концепціями та ідеями в області забезпечення національної безпеки. По-друге, організація розробки теоретико-правових основ системи національної безпеки як одного з напрямків державної політики України необхідна в будь-якому суспільстві, але особливо – в кризові періоди його розвитку, коли протиріччя в різних соціальних і економічних сферах загострюються, а державі і суспільству в цих умовах слід вживати таких заходів із перешкоджання зростання цих суперечностей, які б попереджали виникнення на цьому ґрунті соціально-політичних катаклізмів.

Положення концепції національної безпеки України повинні стати принциповою основою для конструювання системи взаємовідносин між органами законодавчої і виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями в цій сфері державного управління. Теоретико-правові основи системи національної безпеки України мають стати міцною методологічною базою для розробки і реалізації довгострокової політики забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави, підвищення рівня захисту основних прав і свобод людини.

1. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підручник К.: НАДУ, 2012. 544 с.
2. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: вибр. наук. праці. К.: НІСД, 2016. 528 с.
3. Армаш Н. Політична корупція – феномен сучасного державного управління. Наукові записки. Серія: Право / Ред. кол.: Є. Ю. Соболев, В. Г. Гриценко, О. В. Батанов та ін. Випуск 2. Кропивницький: ТОВ «Полімед-Сервіс», 2017. 160 с.

Ганна Стояцька,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філософських наук, доцент

ГОТОВНІСТЬ ДО ЗМІН ЯК МЕТАКОГНІТИВНА СТРАТЕГІЯ: ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ ПРАВООХОРОНЦЯ ТА УМОВА ЗМІН СТАНДАРТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Розбудова системи національної безпеки та вдосконалення її стандартів – амбітна та багатоаспектна задача, що потребує зусиль фахівців (вчених та практиків) найрізноманітніших галузей. Це питання, в якому не може бути неважливих або зігнорованих сторін, всі нюанси такого багатогранного явища як національна безпека мають свій вплив на успішність стратегії в цілому.

До одного з таких аспектів належить фактор психологічної готовності до змін співробітників як правоохоронних органів, так і силових структур загалом. Розроблена фахівцями Стенфордського університету (зокрема Керол Двек та Девідом Ягером) концепція «growth mindset» (мислення зростання) передбачає інтерпретацію «готовності до змін» через розуміння її як тенденції схильності до стратегічного мислення. Особливість її полягає в тому, що готовність до змін розглядається як цілком перспективний спосіб мислення, спрямований на вдосконалення та покращення життєвих цілей у найрізноманітніших сферах життя (навчання, бізнесі, спорті тощо). Застосовуючи готовність до змін до специфічних потреб забезпечення національної безпеки працівниками правоохоронних органів, необхідно зважати на те, що в їх професійній діяльності така готовність повинна враховувати не лише аспекти інновативності та позитивної перспективності, але передбачати будь-які можливі зміни у професійній діяльності, в тому числі і негативні.

Специфічні завдання, що виконуються в соціумі правоохоронцями, передбачають диференціацію суто стратегічного перспективного мислення від загальної професійної самооефективності, самоконтролю та готовності до будь-яких змін. Саме тому застосування подібної концепції до вивчення готовності до змін у середовищі працівників поліції має спиратись на широке коло метакогнітивних навичок – тих, що передбачають готовність не лише до позитивних змін, але й цілковито негативних, оскільки поліцейські стикаються з дуже специфічним набором психологічних труднощів, які зазвичай не переживають інші представники соціуму. І в даному випадку мова йде не лише про стресостійкість, а перш за все про загальну специфічну конструктивну властивість психіки – гнучкість, лабільність, готовність до сприйняття та оптимізації будь-яких новацій, які виникають в професійній діяльності та в кар'єрі.

Свого часу, під впливом особливостей сприйняття соціальних інновацій рузвельтовської епохи, в американській суспільній свідомості сформувався наратив «суспільства рівних можливостей», який поступово почав хибно тлумачитись як модель суспільства, в якому кожному відкрито шляхи для успішності. Натомість модель «рівних можливостей» насправді означала можливість не лише набути, а й втратити. В цьому сенсі психологічна готовність до змін має сприйматись не лише як шлях до вдосконалення, підвищення соціальної ролі, зростання тощо. Вона має передбачати вдосконалення психіки в напрямку готовності сприймати інформацію та події не як потенційну кризу, а як потенційні можливості. В соціумі на кшталт українського, в якому кризовість є нормою суспільного життя, в якому існує величезна кількість історично невіршених соціальних проблем, для правоохо-